

Σούζαν Αμπουλχάουα: Ποίηση της μαχόμενης Παλαιστίνης

«Άλμπι», «κάλμπι» ή «γκάλμπι» είναι η καρδιά στα αραβικά· η λέξη, ενταγμένη στη φράση «για κάλμπι», σημαίνει «καρδιά μου» και απευθύνεται συνήθως στο αγαπημένο πρόσωπο. Οι σημασίες όμως μεταβάλλονται, όταν οι άνθρωποι πονούν, διψούν ή πεθαίνουν· «για κάλμπι» σημαίνει πλέον και «πατρίδα μου» / «χώρα μου» / «σπίτι μου» και η φράση εκφέρεται οδυνηρά από το στόμα των Παλαιστινίων, δηλώνοντας όσα χάνονται, όσα πεθαίνουν ή όσα ελπίζεται πως θα ξαναγίνουν.

«Ραζάα» σημαίνει «επιστροφή» και αυτή η λέξη χρησιμοποιείται σήμερα για να δηλώσει την υπόσχεση των Παλαιστινίων προς τη γη από την οποία εκτοπίζονται. Αυτή η υπόσχεση έχει εν μέρει μόνο χαρακτήρα υπερβατικό· εκφωνείται μαχητικά *urbi et orbi*, δηλώνοντας την επιμονή στον δίκαιο αγώνα για ελευθερία, ενάντια στο εποικιστικό αποικιοκρατικό σχέδιο του Ισραήλ και του σιωνισμού. Επιστροφή επειδή τα κλειδιά των σπιτιών και της χώρας τους τα έχουν μέσα στην καρδιά τους.

«Σουμούντ» είναι ο πολύσημος εκείνος όρος με τον οποίο δηλώνεται, μεταξύ άλλων, η σταθερή επιμονή, η διαρκής και καθημερινή αντίσταση στις ισραηλινές δυνάμεις κατοχής, οι πολιτικές πράξεις στο επίπεδο της καθημερινότητας. «Σουμούντ» μπορεί να θεωρηθεί και η διακήρυξη της επιστροφής και η επίκληση στην ιθαγένεια και η με κάθε καλλιτεχνικό μέσο αντίσταση εκ μέρους των Παλαιστινίων σε ό,τι το Ισραήλ συμβολίζει.

Η Σούζαν Αμπουλχάουα, με τον αιχμηρό της λόγο, εξ ονόματος της μαχόμενης Παλαιστίνης, προσπαθεί να πει ότι ο αγώνας για ζωή και ελευθερία είναι διαρκής, καθημερινός και επίμονος – όσο διαρκής, καθημερινή και επίμονη είναι η σφαγή που υφίσταται η Παλαιστίνη.

Η Αμπουλχάουα, ποιήτρια της διασποράς, όπως τόσες και τόσοι άλλοι, είναι πρωτίστως πεζογράφος και ακτιβίστρια. Τα τρία αγγλόφωνα μυθιστορήματά της (*Πρωινά στη Τζενίν*, 2010· *Το μπλε ανάμεσα στον ουρανό και το νερό*, 2015· *Ενάντια στον δίχως αγάπη κόσμο*, 2020) απέσπασαν πολλά βραβεία και μεταφράστηκαν σε πληθώρα γλωσσών. Η ίδια σήμερα ζει και εργάζεται στις ΗΠΑ, όπου έχει ιδρύσει τη ΜΚΟ για παιδιά «Παιδικές χαρές για την Παλαιστίνη». Ως ακτιβίστρια συμμετέχει ενεργά στο κίνημα «Μποϊκοτάζ, Αποεπένδυση και Κυρώσεις» (Boycott, Divestment and Sanctions: BDS) εναντίον του Ισραήλ, ενώ σειρά ομιλιών της προασπίζεται τον αγώνα των Παλαιστινίων. Η αγγλόφωνη ποιητική της συλλογή *Η φωνή μου αναζητούσε τον άνεμο* εκδόθηκε το 2013, ενώ συμμετείχε και επιμελήθηκε ανθολογήσεις κειμένων και συλλογικών τόμων.

Το δεύτερο από τα εδώ μεταφραζόμενα ποιήματα ανήκει στη συλλογή του 2013, ενώ το πρώτο εκφωνήθηκε στο άνοιγμα του δεύτερου φεστιβάλ λογοτεχνίας «Η Παλαιστίνη γράφει», το οποίο διεξήχθη στη Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ τον Σεπτέμβριο του 2023. Στη συνανάγνωσή τους παράγουν ένα ενδιαφέρον κοντραπούντο: τα δεινά, που παρουσιάζονται στο δεύτερο ποίημα, είναι μία από τις προϋποθέσεις για τη σταθερή επιμονή στον αγώνα, που παρουσιάζεται στο πρώτο ποίημα.

Δεν φύγαμε ποτέ

Δεν έχει σημασία τι ζητάτε

Επειδή είμαστε οι άνθρωποι της χώρας

Επειδή είμαστε οι φύλακες των ιστοριών της

που μας κληροδοτήθηκαν από τα ελαιόδεντρα

Επειδή τα ποτάμια της διατρέχουν τα σώματά μας

και οι γιαγιάδες μας κεντούσαν το τοπίο της

στο δέρμα μας εδώ και δέκα χιλιάδες χρόνια

Επειδή σελώσαμε τα πρώτα της άλογα

τραγουδήσαμε τις πρώτες της μπαλάντες και

θερίσαμε το σιτάρι της με αγάπη

άσχετα με το ποιος κρατούσε όπλα εναντίον μας

Επειδή η ποίησή μας πότισε τους κήπους της

από τότε που ήταν ακόμα Χαναάν

Επειδή χορέψαμε όταν παντρεύτηκε τη Μεσόγειο Θάλασσα

και της φτιάξαμε για γαμήλια τούρτα έναν δίσκο

κιουνεφέ από τη Ναμπλούς

Επειδή ήμασταν πάντα εκεί

Είμαστε οι Εβραίοι, οι Χριστιανοί και οι Μουσουλμάνοι

ζήσαμε μετασχηματισμένοι μεταξύ των θρησκειών
κατοικήσαμε τόπους προσκυνήματος που χάθηκαν και επέστρεψαν
αναμιχθήκαμε με τους κατακτητές μας
πεθάναμε από τα σπαθιά τους και
θρέψαμε το χώμα της με τα σώματά μας
Αλλά ποτέ δεν φύγαμε
Αλλά ποτέ δεν φύγαμε
Αλλά ποτέ δεν φύγαμε
Όταν ο Ερρίκος Η΄ έστειλε την Άννα Μπολέιν στον πύργο
ήμασταν στην Παλαιστίνη
Όταν η Μαρία Αντουανέτα οδηγήθηκε στη γκιλοτίνα
ήμασταν στην Παλαιστίνη
Όταν ο Γαλιλαίος κοίταξε τους ουρανούς
ήμασταν στην Παλαιστίνη
Όταν ο Κολόμβος χάθηκε, λεηλάτησε και βίασε εκεί όπου αποβιβάστηκε
ήμασταν στην Παλαιστίνη
Όταν η βασίλισσα Νζίνγκα κυβέρνησε τα βασίλεια του Ντόνγκο και της Ματάμπα
Όταν ο Τζένγκις Χαν εκπόρθησε το Σινικό Τείχος
Όταν οι σουφραζέτες έκαναν πορεία
Όταν όλη η ιστορία σας
εμείς ήμασταν εκεί
Όχι στην Ευρώπη ή τη Ρωσία ή την Πολωνία ή
το Μπρούκλιν ή την Υεμένη ή
ή το Ιράν ή το Ιράκ
αλλά στην Παλαιστίνη
συνεχώς, για χιλιετίες
Επειδή εμείς δημιουργήσαμε τους χορούς της

καλλιεργήσαμε όλους τους λόφους της και
φτιάξαμε τα σπίτια μας μέσα στα αυλάκια της
Επειδή κοιμηθήκαμε, φάγαμε, γεννήσαμε
παντρευτήκαμε, αγαπήσαμε, γεράσαμε και πεθάναμε στην αγκαλιά της
από τότε που ο χρόνος ήταν σχεδιασμένος για ημερολόγιο
Επειδή τώρα είναι κάτω από τη μπότα ενός ξένου
Οι καμπύλες της ισοπεδώθηκαν από τους πολεοδόμους
τα δέντρα της κόπηκαν και κάηκαν από το μίσος τους
το σώμα της χαρακωμένο και αποστεγνωμένο
το ρόδι της κυριευμένο και φυλακισμένο
το ζάταρ της θαμμένο στο τσιμέντο και
η άγρια ταραχώδης ιστορία της
βιαίως χωμένη σε ένα πλαστικό κουτί
με ένα νέο όνομα και έναν νέο επικό μύθο
Σκότωσαν τα πουλιά της
πήραν το χούμους και τα φαλάφελ μας ως ομήρους σε ένα μουσείο
που έχτισαν πάνω από τους τάφους των προγόνων μας
Αλλά εμείς ξέρουμε και
μόνο εμείς μπορούμε να πούμε τις ιθαγενείς ιστορίες της
να τραγουδήσουμε τα ντόπια τραγούδια της και
να χορέψουμε γι' αυτήν μια υπόσχεση από τα παιδιά της
που είναι αποφασισμένα να γυρίσουν πίσω
στην αγκαλιά των ηλιόλουστων λόφων της
στους πορτοκαλέωνες και τους ελαιώνες της
να αναζωογονήσουν τα αποξηραμένα ποτάμια της
για να μπορέσουν και πάλι να βροντοφωνάξουν γεμάτα ζωή
όπως έκαναν όταν η οικογένειά μας

ήταν ολόκληρη στις όχθες της
Εμείς
πάντα θα της γράφουμε τα ερωτικά μας γράμματα
πάντα θα τραγουδάμε και θα ζωγραφίζουμε και θα ράβουμε και
θα μαγειρεύουμε τα αγαπημένα της φαγητά
και θα σκεφτόμαστε και θα μαλώνουμε και θα κλαίμε και θα φυτεύουμε
και θα θερίζουμε και θα γιορτάζουμε γι' αυτήν
την Παλαιστίνη μας
Στηριζόμαστε ο ένας στον άλλο
Βασιζόμαστε στους φίλους μας και
αποκηρύσσουμε τους κανονικοποιητές της καταπίεσής μας
Επιμένουμε
Υπάρχουμε
Είμαστε ένα έθνος
μία ιστορία
μία κληρονομιά
ένας λαός
αποφασισμένοι και προορισμένοι να επιστρέψουμε στην πατρίδα

Ουαλά

Είναι 3 π.μ.

Στο κλουβί των βοοειδών

Η ουρά είναι μεγάλη

Και πυκνή

Με σώματα

Περιμένεις

Ένα σάντουιτς με τυρί

Και αγγούρι

Σε πλαστική σακούλα

Σφιχτά στο χέρι σου το εξαντλημένο απ' τη δουλειά

Η γυναίκα σου ετοίμασε το πρωινό και το μεσημεριανό σου

Σηκώθηκε πριν από σένα

Και μαζί προσευχηθήκατε πριν την αυγή

Σε φίλησε στο πρόσωπο και είπε

Αλλα μαάκ για χαμπίμπι

Ο Αλλάχ μαζί σου, αγάπη μου

Φιλάς τα πρόσωπα των παιδιών σου που κοιμούνται

Δεν τα έχεις δει ξύπνια εδώ και μήνες

Και αναρωτιέσαι

Έχει αρχίσει να σπάει η φωνή του Ουαλίντ;

Έχουν αρχίσει να φουσκώνουν οι γοφοί της Ουιζντάντ;

Πόσο μεγάλο ήταν το χαμόγελο της Σοράγια όταν γύρισε σπίτι
με τον έλεγχό της;

Είναι 4 π.μ.

Στο κλουβί των βοοειδών

Ακόμα περιμένεις
Η ουρά μπροστά σου είναι τόσο μεγάλη
Και πίσω σου τώρα είναι μεγαλύτερη

Λίγοι μιλούν
Είστε τόσο στρυμωγμένοι
που κρατάτε ο ένας τον άλλον όρθιο

Βλέπετε τη δική σας κούραση
που αντανakλάται στην κούραση που είναι χαραγμένη
Στα πρόσωπα γύρω σας

Κοιτάτε αλλού
Ψάχνετε για ένα τσιγάρο
Αλλά ποιος στο διάολο μπορεί να το αντέξει αυτό;

Κοιτάξεις τα γκράφιτι πέρα από τα
Σιδερένια κάγκελα που σε κρατούν μέσα
Γραμμένα μόνο για σένα
Από σιωνιστές εποίκους που σου ρουφάνε την ανάσα από τα πνευμόνια

Καταλαβαίνεις το νόημα
των αγγλικών τους λέξεων
«Ψοφήστε αράπηδες της άμμου»

Μερικές φορές

το αποζητάς κι εσύ αυτό

Είναι 5 π.μ.

Στο κλουβί των βοοειδών

Οι στρατιώτες φτάνουν

Η γραμμή χαλαρώνει

Κάνεις ένα βήμα μπροστά

Κινούμενος από το βάρος των σωμάτων

Πίσω σου

Το σάντουιτς με τυρί

Και αγγούρι

Σε μια πλαστική σακούλα

είναι συνθλιμμένο.

Δεν επιβιώνει ποτέ

Είναι 7 π.μ.

Στο κλουβί των βοοειδών

Τώρα είναι η σειρά σου

Παρουσιάζεις τα χαρτιά σου

Ξεδιπλώνεις και ξαναδιπλώνεις

Τα μάτια κάτω

Η καρδιά κάτω

Χάλι μαύρο

Αλλά

Είσαι έξω από τη γραμμή

Δεκαπέντε άντρες πριν από σένα τραβήχτηκαν στην άκρη

Και προσπάθησες να μην κοιτάξεις

Να μην ακούσεις αυτόν που ικετεύει

Μη με χτυπήσεις

Είναι 7:30 π.μ.

Στο λεωφορείο με τα βοοειδή

Είσαι στον δρόμο

Η χώρα που σου έκλεψαν

διασπείρεται έξω από το παράθυρό σου

Και φαντάζεσαι

Ο άντρας που θα ήσουν

Ο άντρας που θα έπρεπε να είχες γίνει

Εκεί έξω

Ιππεύοντας το άλογο της οικογένειας

Τις καθαρόαιμες φοράδες του παππού σου

που μεγάλωσε κι ανέθρεψε κι αγάπησε

Σε μια Παλαιστίνη

Μη βιασμένη

Μη κλεμμένη

Είναι 8 π.μ.

Κατεβαίνεις από το λεωφορείο με τα βοοειδή

Στραπατσαρισμένο το σάντουιτς με τυρί

Και αγγούρι
Σε μια πλαστική σακούλα
Στο ένα χέρι

Τα μάτια σου κάτω
Η καρδιά κάτω
Βάζεις την εργαλειοθήκη σου κάτω για να χτυπήσεις
στην πίσω πόρτα των σιωνιστών εποίκων
που δίνουν δουλειά

Αλλά

Το αφεντικό των σιωνιστών εποίκων φωνάζει

Ουαλά

Μις χον ελ γιομ!

Δεν υπάρχει σήμερα

Αγόρι μου!

Και το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να ευχαριστείς τον Αλλάχ που

η γυναίκα σου και τα παιδιά σου δεν είναι εκεί

για να τους ακούσουν να σε φωνάζουν

Ουαλά

Εισαγωγή και απόδοση από το πρωτότυπο: Παναγιώτης Ελ Γκεντί